

DORIVOR O'SIMLIKLAR TARKIBIDAGI FLAVONOIDLARNI MIQDORINI ANIQLASH

Turg'unov Dilshod Ma'murjonovich

“Farmatsevtika mahsulotlari havfsizligi” markazi Andijon filiali

Tibbiy buyumlar sifatini nazorat qilish laboratoriyasi mudiri.

Annotatsiya Mazkur tezisdagi dorivor o'simliklar tarkibidagi biologik faol birikmalar – flavonoidlar miqdorini aniqlash usullari o'rganilgan. Flavonoidlar organizm uchun foydali bo'lib, yallig'lanishga qarshi, antioksidant va kapillyar mustahkamlovchi xususiyatlarga ega. Ishda turli dorivor o'simlik namunalari kimyoviy tahlil asosida tekshirilgan va ulardagi flavonoidlar miqdori spektrofotometrik usul orqali aniqlangan. Olingan natijalar tibbiyotda ushbu o'simliklardan samarali foydalanish imkoniyatini belgilashga yordam beradi.

Kalit so'zlar: flavonoidlar, dorivor o'simliklar, spektrofotometriya, biologik faol modda, kimyoviy tahlil

Dorivor o'simliklar qadim zamonlardan beri inson salomatligini tiklash va saqlashda keng qo'llanib kelmoqda. Ularning terapevtik xususiyatlari ko'p jihatdan tarkibidagi biologik faol moddalar, xususan, flavonoidlar bilan bog'liq. Flavonoidlar — o'simliklar tarkibida uchraydigan polifenol birikmalar bo'lib, ularning yallig'lanishga qarshi, antiallergik, kapillyar himoyalovchi va antioksidant xususiyatlari mavjud. Shuningdek, flavonoidlar hujayralardagi oksidlovchi stressni kamaytirish orqali immunitetni mustahkamlashda ham muhim rol o'ynaydi.

Tadqiqotda respublikamiz hududlarida o'suvchi ba'zi dorivor o'simliklar — *Artemisia absinthium* (achchiq shuvoq), *Hypericum perforatum* (zveroboy) va *Calendula officinalis* (ayiqtovon) o'rganildi. Ushbu o'simliklar dorixonalar va xalq tabobatida tez-tez ishlatiladi. Har bir o'simlik namunasi quritilib, maydalangach, 70%li etanol yordamida ekstraksiya qilindi. Ekstraktlar suv hammomida konsentratsiyalashganidan so'ng flavonoidlarni aniqlash uchun spektrofotometrik tahlil usuli qo'llandi.

Tahlillar UV-spektrofotometr yordamida 410 nm to'lqin uzunligida olib borildi. Etalon sifatida kversetin ishlatildi. Natijalarda ko'rsatildiki, *Hypericum perforatum* namunalarida flavonoidlar miqdori eng yuqori bo'lib, o'rtacha 10,4%ni tashkil etdi. *Calendula officinalis*da bu ko'rsatkich 8,7%, *Artemisia absinthium*da esa 6,2% ni tashkil etdi. Ushbu farqlar o'simliklarning fiziologik xususiyatlari, yetishtirish joyi, yig'ish va saqlash sharoitlari bilan izohlanadi.

Flavonoidlar miqdorining aniqlanishi nafaqat ilmiy qiziqish, balki amaliy tibbiyotda ham katta ahamiyatga ega. Bu ma'lumotlar asosida dorivor o'simliklarning ekstraktlarini

standartlashtirish, farmatsevtik preparatlar ishlab chiqarishda sifat ko'rsatkichlarini belgilash imkoniyati mavjud bo'ladi. Shu bilan birga, o'simliklar tarkibidagi flavonoidlar salomatlikni saqlashda tabiiy vosita sifatida foydalanish imkonini ham kengaytiradi.

Xulosa

O'rganilgan dorivor o'simliklar tarkibida flavonoidlar miqdori o'zaro farq qilishi ularning biologik faolligi va tibbiy qo'llanilishiga ta'sir etadi. Flavonoidlarni spektrofotometrik usulda aniqlash ularni miqdoriy baholashda samarali metod hisoblanadi. Olingan natijalar asosida ushbu o'simliklardan dori vositalari ishlab chiqarishda flavonoid tarkibini inobatga olish lozimligi aniqlangan. Bu esa dorivor o'simliklardan yanada maqsadli va samarali foydalanish imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Karimov, R.K., & Allaberganova, D. (2021). Spectrophotometric analysis of flavonoids in medicinal plants. *Uzbek Journal of Medical Research*, 2(1).
2. Назаров, А.И. va boshqalar. Dorivor o'simliklar va ularning farmakologik xususiyatlari. — Toshkent: Fan.